

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

NA. 14 YA 1979

NAKUBALI

Julius K. Nyerere

9. Augusti
1979

Sheria ya kubadilisha baadhi ya masharti ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, ya mwaka 1977, kwa madhumuni ya kuanzisha Mahakama ya Rufani ya Jamhuri ya Muungano

[.....]

SHERIA hii imetungwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

1. Sheria hii ititwe Sheria ya Mabadiliko ya Kwanza Katika Katiba ya Nchi, ya Mwaka 1979, na itanza kutumika tarehe 15 Agosti, 1979.
2. Masharti ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, ya mwaka 1977 (ambayo katika ibara zifuatazo kwenye Sheria hii itatajwa tu kwa kifupi kama "Katiba"), yanabadilishwa kwa namna iliyoelezwa katika ibara za Sheria hii zifuatazo.
3. Ibara ya 38 ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na ibara mpya ifuatayo:—

Jina la Sheria na tarehe ya kuanza kutumika

Mabadiliko katika Katiba

Kufuta ibara ya 38 ya Katiba na kuweka nyingine badala yake

"Uamuzi wa suala kama mtu ni Mbunge au sivyo

38.—(1) Kila shauri kwa ajili ya kupata uamuzi juu ya suala—

- (a) kama uchaguzi au uteuzi wa mtu ye yote kuwa Mbunge ulikuwa halali au sivyo; au
- (b) kama Mbunge amekoma kuwa Mbunge na kiti chake katika Bunge ki wazi au hapana,

litafunguliwa na kusikilizwa kwanza katika Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania:

Isipokuwa kwamba iwapo Tume ya Uchaguzi, katika kutekeleza madaraka yake kwa mujibu wa masharti ya ibara ya 6 (4) ya Katiba hii, imemtangaza Mbunge ye yote kwamba amechaguliwa kuwa Rais, basi Mahakama Kuu haitachunguza zaidi suala lo lote linalohusu kiti cha Mbunge huyo kuwa wazi.

(2) Bunge laweza kutunga Sheria kwa ajili ya kuweka masharti kuhusu mambo yafuatayo:—

- (a) watu wanaoweza kufungua shauri katika Mahakama Kuu kwa ajili ya kupata uamuzi juu ya suala lo lote kwa mujibu wa masharti ya ibara hii;
- (b) sababu na nyakati za kufungua shauri la namna hiyo, utaratibu wa kufungua shauri na masharti yanayotakiwa yatimizwe kwa kila shauri kama hilo; na
- (c) kutaja mamlaka ya Mahakama Kuu juu ya shauri kama hilo, na kueleza utaratibu wa kusikiliza shauri lenyewe.

(3) Kutakuwa na haki ya kukata rufaa mbele ya Mahakama ya Rufani ya Tanzania kupinga uamuzi wa Mahakama Kuu juu ya shauri lo lote lililosikilizwa kwa mujibu wa masharti ya ibara hii.”

Mabadiliko katika Sura ya Tano ya Katiba

4. Sura ya Tano ya Katiba inabadilishwa kwa namna ilivyoelezwa katika ibara ya 5, ya 6, ya 7 na ya 8 ya Sheria hii.

Kufuta maneno ya kichwa cha habari cha Sura ya Tano na kuweka maneno mengine badala yake

5. Maneno ya kichwa cha habari cha Sura ya Tano ya Katiba yanafutwa na badala yake kutakuwa na maneno mapya yafuatayo:—

“MAHAKAMA KUU YA JAMHURI YA MUUNGANO, TUME YA KUAJIRI YA MAHAKAMA YA TANZANIA BARA, MAHAKAMA KUU YA ZANZIBAR, MAHAKAMA YA RUFANI YA JAMHURI YA MUUNGANO NA MAHAKAMA MAALUM YA KATIBA YA JAMHURI YA MUUNGANO”.

Kufuta Sehemu ya Kwanza ya Sura ya Tano ya Katiba na kuweka nyingine badala yake

6. Sehemu ya Kwanza ya Sura ya Tano ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na Sehemu ya Kwanza mpya ifuatayo:—

“SEHEMU YA KWANZA

MAHAKAMA KUU YA JAMHURI YA MUUNGANO

Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano na mamlaka yake

60.—(1) Kutakuwa na Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano (itakayojulikana kwa kifupi kama “Mahakama Kuu”) ambayo mamlaka yake yatakuwa kama ilivyoelezwa katika Katiba hii au katika Sheria nyingine yo yote.

(2) Iwapo Katiba hii au Sheria nyingine yo yote haikutumka wazi kwamba shauri la aina iliyotajwa mahsusi litasikilizwa kwanza katika Mahakama ya ngazi iliyotajwa mahsusi kwa ajili hiyo, basi Mahakama Kuu itakuwa na mamlaka ya kusikiliza kila shauri la aina hiyo. Hali kadhalika, Mahakama Kuu itakuwa na uwezo wa kutekeleza shughuli yo yote ambayo kwa mujibu wa mila za kisheria zinazotumika Tanzania shughuli ya aina hiyo kwa kawaida hutekelezwa na Mahakama Kuu:

Isipokuwa kwamba masharti ya ibara hii ndogo yatatumika bila ya kuathiri mamlaka ya Mahakama ya Rufani ya Tanzania kama ilivyoelezwa katika Katiba hii au katika Sheria nyingine yo yote.

Majaji wa
Mahakama
Kuu na
uteuzi wao

61.—(1) Kutakuwa na Jaji Kiongozi wa Mahakama Kuu (ambaye katika ibara zifuatazo kwenye Katiba hii atatajwa tu kwa kifupi kama "Jaji Kiongozi") na Majaji wengine wa Mahakama Kuu wasiopungua kumi na watano.

(2) Jaji Kiongozi na Majaji wengineo wa Mahakama Kuu watateuliwa na Rais baada ya kushauriana na Jaji Mkuu wa Mahakama ya Rufani ya Tanzania aliyetajwa katika ibara ya 68B ya Katiba hii.

(3) Bila ya kuathiri masharti ya Katiba hii au ya Sheria nyingine yo yote kuhusu madaraka ya Jaji Mkuu aliyetajwa katika ibara ndogo ya (2) ya ibara hii, Jaji Kiongozi atakuwa ndiye msaidizi maalum wa Jaji Mkuu katika utendaji wa kazi katika Mahakama Kuu na Mahakama nyinginezo zote za ngazi ya chini yake, na katika madaraka hayo Jaji Kiongozi atatekeleza kazi na shughuli atakazoagizwa au kuelekezwa mara kwa mara na Jaji Mkuu, na kwa madhumuni ya ibara hii, Jaji Kiongozi atajulikana pia kama Mkuu wa Mahakama Kuu.

(4) Mbali na madaraka yake ya kawaida ya Jaji wa Mahakama Kuu kama Majaji wengine wote wa Mahakama Kuu, Jaji Kiongozi atakuwa pia na mamlaka ya kutekeleza kazi na shughuli zote zinazombatana na mamlaka ya Mahakama Kuu ambazo kwa mujibu wa masharti ya Katiba hii au ya Sheria nyingine yo yote au kufuatana na mila za kisheria zinazotumika Tanzania hutakiwa zitekelezwe na Mkuu wa Mahakama Kuu:

Isipokuwa kwamba masharti ya ibara hii ndogo hayatumika kwa ajili ya utekelezaji wa kazi au shughuli ambazo kwa mujibu wa masharti ya Katiba hii au ya Sheria nyingine

yo yote au kufuatana na mila za kisheria zinazotumika Tanzania zimetajwa mahsusi au zinafahamika kuwa ni kazi au shughuli zinazotakiwa kutekelezwa tu na Jaji Mkuu.

(5) Kwa madhumuni ya kuondoa mashaka juu ya ufafanuzi au utekelezaji wa masharti ya ibara ndogo ya (3) na ya (4) ya ibara hii, inatamkwa rasmi hapa kwamba isipokuwa kama masharti ya Katiba hii au ya Sheria nyingine yo yote yameagiza vingine, Jaji Mkuu atakuwa na uwezo wa kutoa kwa Jaji Kiongozi mara kwa mara maagizo au maelekezo kuhusu utendaji wa kazi na shughuli zake kama Mkuu wa Mahakama Kuu; vile vile, Jaji Mkuu atakuwa na uwezo wa kuwakilisha kwa Jaji Kiongozi baadhi ya madaraka yake ya uongozi na usimamizi juu ya utekelezaji wa kazi katika Mahakama Kuu na Mahakama nyinginezo zote za ngazi ya chini yake, na kila inapohitajika, Jaji Mkuu anaweza kutekeleza yeye mwenyewe moja kwa moja madaraka yake yo yote aliyowakilisha kwa Jaji Kiongozi.

(6) Kazi ya Jaji wa Mahakama Kuu haitafutwa wakati yupo mtu aliyeshika madaraka ya kiti cha Jaji.

(7) Bila ya kuathiri masharti ya ibara ndogo ya (9) ya ibara hii, mtu aweza tu kuteuliwa kuwa Jaji wa Mahakama Kuu ikiwa ana sifa maalum, kama ilivyofafanuliwa katika ibara ndogo ya (8) ya ibara hii, na awe mtu ambaye amekuwa na mojawapo ya sifa maalum kwa muda usiopungua miaka mitano.

(8) Kwa madhumuni ya ufafanuzi wa ibara ndogo ya (7), ya (9) na ya (11) ya ibara hii, "sifa maalum" maana yake ni sifa zilizotajwa katika Sheria ya Mawakili (au Sheria nyingine yo yote inayobadilisha hiyo Sheria ya Mawakili au inayotumika badaia yake) ambazo ni lazima mtu awe nayo mojawapo ya sifa hizo ili aweze kukubaliwa kuandikishwa kama Wakili Tanzania Bara.

(9) Iwapo Rais atatosheka kwamba ijapokuwa mtu mwenye sifa mojawapo ya hizo sifa maalum hakuwa nayo sifa hiyo kwa muda usiopungua miaka mitano, lakini mtu huyo ana uwezo, ujuzi na kwa kila hali anafaa kukabidhiwa madaraka ya Jaji wa Mahakama Kuu na kuna sababu za kumfanya mtu huyo astahili kukabidhiwa madaraka hayo, basi Rais aweza kutangua lile sharti la kuwa na sifa maalum kwa muda usiopungua miaka mitano, na baada ya kushauriana na Jaji Mkuu kama kawaida, Rais aweza kumteua mtu huyo kuwa Jaji wa Mahakama Kuu.

(10) Ikitokea kwamba kiti cha Jaji Kiongozi kitakuwa wazi au kwamba Jaji Kiongozi atashindwa kutekeleza kazi zake kwa sababu yo yote, basi kazi hizo zitatekelezwa na Jaji mmojawapo atakayeteuliwa na Rais kwa ajili hiyo, na Jaji huyo atatekeleza kazi hizo mpaka atakapoteuliwa Jaji

Kiongozi mwingine na kushika madaraka ya kiti cha Jaji Kiongozi au mpaka Jaji Kiongozi mwenyewe ambaye alikuwa hamudu kazi zake atakaporejea kazini.

(11) Ikitokea kwamba kiti cha Jaji ye yote kitakuwa wazi au ikiwa Jaji ye yote atateuliwa kuwa Kaimu Jaji Kiongozi au kama atashindwa kutekeleza kazi zake kwa sababu yo yote, au kama Jaji Mkuu atamshauri Rais kuwa kazi za Mahakama Kuu zilivyo wakati huo zahitaji ateuliwe Kaimu Jaji, basi Rais aweza, baada ya kushauriana na Jaji Mkuu kama kawaida, kumteua Kaimu Jaji kutoka miongoni mwa watu wenye sifa maalum:

Isipokuwa kwamba—

- (a) mtu hatahesabiwa kuwa hastahili kuteuliwa kwa mujibu wa masharti ya ibara hii ndogo kwa sababu tu kwamba ametimiza umri uliotajwa katika ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 62 ya Katiba hii;
- (b) kwa madhumuni ya kumteua Kaimu Jaji kwa mujibu wa masharti ya ibara hii ndogo, Rais aweza kutangua lile sharti la kuwa na sifa maalum kwa muda usiopungua miaka mitano kwa sababu kama zile zilizotajwa katika ibara ndogo ya (9) ya ibara hii.

(12) Mtu ye yote atakayeteuliwa kuwa Kaimu Jaji kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (11) ya ibara hii, ataendelea kufanya kazi kama Kaimu Jaji kwa muda wowote utakaotajwa wakati wa kuteuliwa kwake au, kama muda haukutajwa, mpaka uteuzi wake utakapofutwa na Rais, lakini bila ya kujali kwamba muda wake wa kazi umemalizika au kwamba uteuzi wake umefutwa, mtu huyo aweza kuendelea kufanya kazi kama Kaimu Jaji mpaka amalize kutayarisha na kutoa hukumu au mpaka akamilishe shughuli nyingine yoyote inayohusika na mashauri ambayo alikwisha anza kuyasikiliza kabla muda wake wa kazi haujamalizika au kabla ya uteuzi wake haujafutwa.

Muda wa
Majaji wa
Mahakama
Kuu kushika
madaraka

62.—(1) Kila Jaji wa Mahakama Kuu atalamizika kuacha kazi yake atakapotimiza umri wa miaka sitini, lakini masharti ya ibara hii ndogo yatatumika bila ya kuathiri masharti yafuatayo katika ibara hii.

(2) Jaji yeyote wa Mahakama Kuu aweza kujiuzulu kazi katika utumishi wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wakati wowote baada ya kutimiza umri wa miaka hamsini na tano, isipokuwa kama Rais ataagiza kwamba asijiuzulu, na iwapo Rais ataagiza hivyo, basi huyo Jaji atakayehusika na magizo hayo ya Rais hatakuwa na haki ya kujiuzulu mpaka upite kwanza muda wowote utakaotajwa na Rais kwa ajili hiyo.

(3) Iwapo Rais ataona kuwa kwa ajili ya manufaa ya Umma inafaa Jaji aliyetimiza umri wa miaka sitini aendelee kufanya kazi, na huyo Jaji mwenyewe anakubali kwa maandishi kuendelea kufanya kazi, basi Rais aweza kuagiza kuwa Jaji huyo aendelee kufanya kazi kwa muda wowote utakaotajwa na Rais.

(4) Bila ya kujali kwamba Jaji ametimiza umri ambao analazimika kuacha kazi kwa mujibu wa masharti ya ibara hii, mtu anayefanya kazi ya Jaji wa Mahakama Kuu aweza kuendelea kufanya kazi baada ya kutimiza umri huo mpaka amalize kutayarisha na kutoa hukumu au mpaka akamilishe shughuli nyingine yoyote inayohusika na mashauri ambayo alikwisha anza kuyasikiliza kabla hajatimiza umri huo wa kuacha kazi.

(5) Jaji wa Mahakama Kuu aweza tu kuondolewa katika madaraka ya kazi ya Jaji kwa sababu ya kushindwa kutekeleza kazi zake (ama kutokana na maradhi au sababu nyingine yoyote) au kwa sababu ya tabia mbaya, na hataweza kuondolewa kazini ila kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (7) ya ibara hii.

(6) Iwapo Rais anaona kuwa suala la kumwondoa Jaji kazini lahitaji kuchunguzwa, basi katika hali hiyo mambo yatakuwa ifuatavyo—

(a) Rais atateua Tume ambayo itakuwa na Mwenyekiti na Wajumbe wengine wasiopungua wawili. Huyo Mwenyekiti na angalau nusu ya Wajumbe wengine wa Tume hiyo itabidi wawe watu ambao ni Majaji wa Mahakama Kuu au Mahakama ya Rufani katika nchi yoyote iliyomo kwenye Jumuiya ya Madola.

(b) Tume hiyo itachunguza shauri lote halafu itatoa tarifa kwa Rais kuhusu maelezo ya shauri lote na itamshauri Rais kama huyo Jaji anayehusika aondolewe kazini kwa mujibu wa masharti ya ibara hii kwa sababu ya kushindwa kufanya kazi kutokana na maradhi au sababu nyingine yoyote au kwa sababu ya tabia mbaya.

(7) Ikiwa Tume iliyoteuliwa kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (6) itamshauri Rais kwamba Jaji ambaye habari zake zimechunguzwa na hiyo Tume aondolewe kazini kwa sababu ya kushindwa kufanya kazi kutokana na maradhi au sababu nyingine yoyote au kwa sababu ya tabia mbaya, basi Rais atamwondoa kazini Jaji huyo anayehusika.

(8) Ikiwa suala la kumwondoa Jaji kazini limepelekwa kwenye Tume kwa ajili ya uchunguzi kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (6) ya ibara hii, Rais aweza kumsimamisha kazi Jaji huyo anayehusika, na Rais aweza wa-

kati wowote kufuta uamuzi huo wa kumsimamisha kazi Jaji huyo, na kwa hali yoyote uamuzi huo utabatilika ikiwa Tume itamshauri Rais kwamba Jaji huyo asiondolewe kazini.

(9) Masharti ya ibara hii yatatumika bila ya kuathiri masharti ya ibara ndogo ya (12) ya ibara ya 61 ya Katiba hii.

Kiapo cha Majaji

63. Jaji wa Mahakama Kuu hatashika madaraka yake ila mpaka awe ameapishwa kwanza kiapo cha uaminifu na pia kiapo kingine chochote kinachohusika na utendaji wa kazi kitakachowekwa kwa mujibu wa Sheria iliyotungwa na Bunge.”.

7. Sehemu ya Pili ya Sura ya Tano ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na Sehemu ya Pili mpya ifuatayo:—

Kufuta Sehemu ya Pili ya Sura ya Tano ya Katiba na kuweka nyingine badala yake

“SEHEMU YA PILI

MADARAKA YA KUAJIRI MAHAKIMU NA WATUMISHI WENGINE WA MAHAKAMA ZA TANZANIA BARA NA TUME YA KUAJIRI YA MAHAKAMA

Tume ya Kuajiri ya Mahakama

64.—(1) Kutakuwa na Tume ya Kuajiri kwa ajili ya Mahakimu na Watumishi wengineo wa Mahakama za Tanzania Bara. Wajumbe wa Tume hiyo watakuwa hawa wafuatao—

- (a) Jaji Mkuu, ambaye atakuwa Mwenyekiti;
- (b) Jaji mmoja wa Mahakama ya Rufani ya Tanzania ambaye atateuliwa kwa ajili hiyo na Rais baada ya kushauriana na Jaji Mkuu;
- (c) Jaji Kiongozi wa Mahakama Kuu;
- (d) Wajumbe wawili ambao watateuliwa na Rais.

(2) Mtu hataweza kuteuliwa kuwa mjumbe wa Tume kwa mujibu wa masharti ya aya ya (d) ya ibara ndogo ya (1) ya ibara hii ikiwa mtu huyo ni Mbunge au ni mtu mwenye madaraka ya aina nyingine yoyote iliyotajwa kwa ajili hiyo na Sheria iliyotungwa na Bunge.

Madaraka ya kuajiri Mahakimu na Watumishi wengineo na Mahakama

65.—(1) Bila ya kuathiri masharti ya Sheria yoyote iliyotungwa na Bunge inayohusika na suala la kuajiri Mahakimu na Watumishi wengineo wa Mahakama, mgawano wa madaraka kwa ajili ya suala hilo utakuwa ifuatavyo—

- (a) madaraka ya kuwaajiri watu wa kushika madaraka ya aina zilizotajwa katika ibara ndogo ya (2) ya ibara hii (pamoja na madaraka ya kuwathibiti watu hao kazini na kuwapandisha vyeo) yatakuwa mikononi mwa Rais;

(b) madaraka ya kuthibiti nidhamu ya watu hao na madaraka ya kuwaondoa kazini yatakuwa mikononi mwa Tume ya Kuajiri iliyotajwa katika ibara ya 64 ya Katiba hii.

(2) Madaraka yanayohusika na masharti ya ibara hii ni madaraka ya Msajili wa Mahakama ya Rufani ya Tanzania na Naibu wa Msajili huyo wa daraja lolote, madaraka ya Msajili wa Mahakama Kuu na Naibu wa Msajili huyo wa daraja lolote, madaraka ya Hakimu Mkazi na Hakimu wa aina nyingine yo yote, na madaraka ya aina nyingine yo yote yanayohusika na Mahakama yo yote (isipokuwa Mahakama ya Kijeshi) itakayotajwa na Sheria iliyotungwa na Bunge kwa mujibu wa masharti ya Katiba hii.”

8. Sehemu ya Nne ya Sura ya Tano ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na Sehemu mpya ifuatayo:—

Kufuta
Sehemu ya
Nne ya
Sura ya
Tano ya
Katiba na
kuweka
nyingine
badala yake

“SEHEMU YA NNE

MAHAKAMA YA RUFANI YA JAMHURI YA MUUNGANO

Tafsiri

68. Katika Sehemu hii ya Nne ya Sura hii ya Tano ya Katiba hii na katika sehemu nyingine zote za Katiba hii, ila iwapo maelezo yahitaji vinginevyo—

“Idara ya Mahakama” maana yake ni Mahakama ya Rufani ya Jamhuri ya Muungano iliyotajwa katika ibara ya 68A ya Katiba hii, ambayo itajulikana kama Mahakama ya Rufani ya Tanzania (au kwa kifupi “Mahakama ya Rufani”), Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano iliyotajwa katika ibara ya 60 ya Katiba hii (ambayo itajulikana kwa kifupi kama “Mahakama Kuu”) pamoja na Mahakama nyinginezo zote za ngazi zilizo chini ya Mahakama Kuu;

“Jaji Mkuu” maana yake ni kama ilivyofafanuliwa katika ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 94 ya Katiba hii.

Mahakama
ya Rufani ya
Jamhuri ya
Muungano
na mamlaka
yake

68A.—(1) Kutakuwa na Mahakama ya Rufani ya Jamhuri ya Muungano (itakayojulikana kwa kifupi kama “Mahakama ya Rufani”) ambayo mamlaka yake yatakuwa kama ilivyoelezwa katika Katiba hii au katika Sheria nyingine yo yote.

(2) Mahakama ya Rufani haitakuwa na mamlaka yoyote kuhusu usuluhishi wa suala lolote litakaloshughulikiwa kwa mujibu wa masharti ya ibara ya 72 ya Katiba hii ambayo inahusu ubishi kati ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano na Serikali ya Zanzibar.

(3) Kazi ya Mahakama ya Rufani itakuwa ni kusikiliza na kutoa uamuzi juu ya kila rufaa inayoletwa mbele ya Mahakama ya Rufani kutokana na hukumu au uamuzi wa namna nyingine yoyote wa Mahakama Kuu au Mahakama ya Hakimu.

(4) Sheria iliyotungwa kwa mujibu wa masharti ya Katiba hii na Bunge au na Baraza la Mapinduzi la Zanzibar yaweza kuweka masharti yatakayoeleza utaratibu wa kupeleka rufaa mbele ya Mahakama ya Rufani, nyakati na sababu za kukata rufaa na namna ya kushughulikia rufaa hizo.

68B.—(1) Kutakuwa na Jaji Mkuu wa Mahakama ya Rufani (ambaye katika ibara zifuatazo kwenye Katiba hii atatajwa tu kwa kifupi kama "Jaji Mkuu") na Majaji wengine wa Mahakama ya Rufani wasiopungua wawili na wasiozidi wanne.

Majaji wa Mahakama ya Rufani na uteuzi wao

(2) Jaji Mkuu atateuliwa na Rais na atakuwa ndiye Kiongozi wa Mahakama ya Rufani na pia Mkuu wa Idara ya Mahakama kama ilivyofafanuliwa katika ibara ya 68 ya Katiba hii.

(3) Majaji wengineo wa Mahakama ya Rufani watateuliwa na Rais, baada ya kushauriana na Jaji Mkuu, kutoka miongoni mwa watu ambao wanaweza kuteuliwa kuwa Majaji wa Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano kama ilivyoielezwa katika ibara ya 61 ya Katiba hii au kutoka miongoni mwa watu wanaoweza kuteuliwa kuwa Majaji wa Mahakama Kuu ya Zanzibar kwa mujibu wa Sheria zinazotumika Zanzibar.

(4) Iwapo itatokea kwamba—

(a) kiti cha Jaji Mkuu kitakuwa wazi; au

(b) Jaji Mkuu hayupo Tanzania; au

(c) Jaji Mkuu atashindwa kutekeleza kazi yake kwa sababu yoyote,

na Rais akiona kuwa kwa muda wa tukio lo lote kati ya hayo matatu inafaa kumteua Kaimu Jaji Mkuu, basi Rais aweza kumteua Kaimu Jaji Mkuu kutoka miongoni mwa watu wenye sifa za kustahili kuteuliwa kuwa Majaji wa Mahakama ya Rufani, na huyo Kaimu Jaji Mkuu atatekeleza kazi za Jaji Mkuu mpaka atakapoteuliwa Jaji Mkuu mwingine na kushika madaraka ya kiti cha Jaji Mkuu au mpaka Jaji Mkuu mwenyewe ambaye alikuwa hayupo Tanzania au alikuwa hamudu kazi zake atakaporejea kazini.

(5) Ikitokea kwamba kiti cha Jaji ye yote wa Mahakama ya Rufani kitakuwa wazi au ikiwa Jaji ye yote wa Mahakama ya Rufani atateuliwa kuwa Kaimu Jaji Mkuu au kama ata-

shindwa kutekeleza kazi zake kwa sababu yo yote, au kama Jaji Mkuu atamshauri Rais kuwa kazi za Mahakama ya Rufani zilivyo wakati huo zahitaji ateuliwe Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani, basi Rais aweza, baada ya kushauriana na Jaji Mkuu kama kawaida, kumteua Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani kutoka miongoni mwa watu ambao wanaweza kuteuliwa kuwa Majaji wa Mahakama ya Rufani kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (3) ya ibara hii.

(6) Mtu ye yote atakayeteuliwa kuwa Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (5) ya ibara hii, ataendelea kufanya kazi kama Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani kwa muda wo wote utakotajwa wakati wa kuteuliwa kwake, au, kama muda haukutajwa, mpaka uteuzi wake utakapofutwa na Rais, lakini bila ya kujali kwamba muda wake wa kazi umemalizika au kwamba uteuzi wake umefutwa, mtu huyo aweza kuendelea kufanya kazi kama Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani mpaka amalize kutayarisha na kutoa hukumu au mpaka akamilishe shughuli nyingine yo yote inayohusika na rufaa au mashauri mengine yo yote ambayo alikwisha anza kuyasikiliza kabla muda wake wa kazi haujamalizika au kabla ya uteuzi wake haujafutwa.

(7) Kwa madhumuni ya kuondoa mashaka juu ya ufafanuzi wa masharti ya ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 68B ya Katiba hii (inayotaja idadi ya Majaji wa kudumu wa Mahakama ya Rufani) na masharti ya ibara ya 68C ya Katiba hii (inayoeleza mamlaka ya Majaji wa Mahakama ya Rufani), inatamkwa rasmi hapa kwamba Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani aliyeteuliwa kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (5) ya ibara hii, atakuwa na mamlaka kamili ya Jaji wa Mahakama ya Rufani na kwamba atatekeleza kazi zake kama Kaimu Jaji wa Mahakama ya Rufani bila ya kujali kuwa kuteuliwa kwake kutakiuka idadi ya Majaji wa kudumu wa Mahakama ya Rufani iliyotajwa katika ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 68B ya Katiba hii, lakini masharti ya ibara hii ndogo yatatumika bila ya kuathiri masharti ya ibara ya 68F ya Katiba hii kuhusu kiwango cha vikao vya Mahakama ya Rufani.

(8) Kazi ya Jaji wa Mahakama ya Rufani haitafutwa wakati yupo mtu aliyeshika madaraka ya kiti cha Jaji wa Mahakama ya Rufani.

68C. Jaji ye yote wa Mahakama ya Rufani hatakuwa na mamlaka ya kusikiliza shauri lo lote katika Mahakama Kuu au katika Mahakama ya Hakimu ya ngazi yo yote:

Isipokuwa kwamba iwapo Jaji ye yote wa Mahakama Kuu atateuliwa kuwa Jaji wa Mahakama ya Rufani, basi hata baada ya kuteuliwa kwake kuwa Jaji wa Mahakama ya Ru-

fani, Jaji huyo aweza kuendelea kufanya kazi zake katika Mahakama Kuu mpaka amalize kutayarisha na kutoa hukumu au mpaka akamilishe shughuli nyingine yo yote inayohusika na mashauri ambayo alikwisha anza kuyasikiliza kabla hajateuliwa kuwa Jaji wa Mahakama ya Rufani, na kwa ajili hiyo itakuwa halali kwake kutoa hukumu au uamuzi mwingine wote unaohusika kwa kutumia na kutaja madaraka aliyo-shika kabla ya kuteuliwa kuwa Jaji wa Mahakama ya Rufani, lakini endapo hatimaye hukumu hiyo au uamuzi huo mwingine utapingwa kwa njia ya rufaa itakayofikishwa mbele ya Mahakama ya Rufani, basi katika hali hiyo Jaji huyo wa Mahakama ya Rufani, hatakuwa na mamlaka ya kusikiliza rufaa hiyo.

68D.—(1) Kila Jaji wa Mahakama ya Rufani atalazimika kuacha kazi yake atakapotimiza umri wa miaka sitini na tano, lakini masharti ya ibara hii ndogo yatatumika bila ya kuathiri masharti yafuatayo katika ibara hii.

Muda wa Majaji wa Mahakama ya Rufani kushika madaraka

(2) Jaji ye yote wa Mahakama ya Rufani aweza kujiuzulu kazi katika utumishi wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wakati wote baada ya kutimiza umri wa miaka sitini, isipokuwa kama Rais ataagiza kwamba asijiuzulu, na iwapo Rais ataagiza hivyo, basi huyo Jaji wa Mahakama ya Rufani atakayehusika na maagizo hayo ya Rais hatakuwa na haki ya kujiuzulu mpaka upite kwanza muda wote utakaotajwa na Rais kwa ajili hiyo.

(3) Iwapo Rais ataona kuwa kwa ajili ya manufaa ya Umma inafaa Jaji wa Mahakama ya Rufani aliyetimiza umri wa miaka sitini na tano aendelee kufanya kazi, na huyo Jaji mwenyewe wa Mahakama ya Rufani anakubali kwa maandishi kuendelea kufanya kazi, basi Rais aweza kuagiza kuwa Jaji huyo wa Mahakama ya Rufani aendelee kufanya kazi kwa muda wote utakaotajwa na Rais.

(4) Bila ya kujali kwamba Jaji wa Mahakama ya Rufani ametimiza umri ambao analazimika kuacha kazi kwa mujibu wa masharti ya ibara hii, mtu anayefanya kazi ya Jaji wa Mahakama ya Rufani aweza kuendelea kufanya kazi baada ya kutimiza umri huo mpaka amalize kutayarisha na kutoa hukumu au mpaka akamilishe shughuli nyingine yo yote inayohusika na mashauri ambayo alikwisha anza kuyasikiliza kabla hajatimiza umri huo wa kuacha kazi.

(5) Jaji wa Mahakama ya Rufani aweza tu kuondolewa katika madaraka ya kazi ya Jaji wa Mahakama ya Rufani kwa sababu ya kushindwa kutekeleza kazi zake (ama kutokana na maradhi au sababu nyingine yo yote) au kwa sababu ya tabia mbaya, na hataweza kuondolewa kazini ila kwa mujibu wa masharti ya utaratibu unaofanana na ule uliowekwa kwa ajili ya kumwondoa kazini Jaji wa Mahakama

Kuu kama ilivyoelezwa katika ibara ndogo ya (6) na ya (7) ya ibara ya 62 ya Katiba hii, na kwa ajili hiyo masharti ya ibara ndogo ya (8) ya ibara hiyo ya 62 yatatumika kwa Jaji wa Mahakama ya Rufani kwa namna ile ile yanavyotumika kwa Jaji wa Mahakama Kuu.

(6) Masharti ya ibara hii yatatumika bila ya kuathiri masharti ya ibara ndogo ya (5) ya ibara ya 68B ya Katiba hii.

Kiapo cha
Majaji wa
Mahakama
ya Rufani

68E. Jaji wa Mahakama ya Rufani hatashika madaraka yake ila mpaka awe ameapishwa kiapo cha uaminifu na kiapo kingine cho chote kinachohusika na utendaji wa kazi kitakachowekwa kwa mujibu wa Sheria iliyotungwa na Bunge.

Kiwango cha
vikao vya
Mahakama
ya Rufani

68F.—(1) Kiwango cha kila kikao cha Mahakama ya Rufani ni Majaji wa Mahakama ya Rufani wasiopungua watatu.

(2) Katika kila rufaa suala linalohitaji uamuzi wa Mahakama ya Rufani litaamuliwa kwa kufuata kauli ya walio wengi kati ya Majaji wa Mahakama ya Rufani waliosikiliza rufaa.

Mashauri
yanayoweza
kuamuliwa
na Jaji
mmoja wa
Mahakama
ya Rufani

68G. Jaji mmoja wa Mahakama ya Rufani aweza kutekeleza madaraka yo yote ya Mahakama ya Rufani ambayo hayahusiki na kutoa uamuzi juu ya rufaa:

Isipokuwa kwamba—

- (a) katika mashauri ya jinai, iwapo Jaji wa Mahakama ya Rufani aliyeombwa kutekeleza madaraka hayo atatoa uamuzi ambao mwombaji haridhiki nao, basi mwombaji atakuwa na haki kutaka maombi yake yaamuliwe na Mahakama ya Rufani;
- (b) katika mashauri ya madai, Mahakama ya Rufani ya-weza kubatilisha au kubadilisha amri, agizo au uamuzi wa namna nyingine wo wote uliotolewa na Jaji mmoja wa Mahakama ya Rufani kwa mujibu wa masharti ya ibara hii.”

Mabadiliko
katika ibara
ya 72 ya
Katiba

9. Ibara ndogo ya (2) ya ibara ya 72 ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na ibara ndogo mpya ifuatayo:—

“(2) Katika kutekeleza kazi yake kwa mujibu wa masharti ya ibara hii, Mahakama Maalum ya Katiba haitakuwa na mamlaka ya kuchunguza au kubadilisha uamuzi wa Mahakama Kuu au uamuzi wa Mahakama ya Rufani uliotolewa kwa mujibu wa masharti ya ibara ya 38 ya Katiba hii au uamuzi wa Mahakama ya Rufani uliotolewa kwa mujibu wa ibara ya 68A ya Katiba hii.”

10. Ibara ndogo ya (2) ya ibara ya 73 ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na ibara ndogo mpya ifuatayo:—

Mabadiliko
katika ibara
ya 73 ya
Katiba

“(2) Mtu anayeweza kuteuliwa kuwa Mjumbe wa Mahakama Maalum ya Katiba ni yule tu ambaye ni Jaji au aliye-pata kuwa Jaji wa Mahakama ya Rufani, Jaji wa Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano au wa Mahakama Kuu ya Zanzibar, au mtu mwenye uwezo na ujuzi wa kazi ya Jaji na anayestahili kuteuliwa kuwa Jaji au Kaimu Jaji kwa mujibu wa Sheria inayotumika Tanzania Bara na Sheria inayotumika Tanzania Visiwani, kadri hali itakavyokuwa.”.

11. Ibara ndogo ya (5) ya ibara ya 86 ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na ibara ndogo mpya ifuatayo:—

Mabadiliko
katika ibara
ya 86 ya
Katiba

“(5) Masharti ya ibara hii yatatumika kwa Jaji wa Mahakama ya Rufani, Jaji wa Mahakama Kuu ya Jamhuri ya Muungano, Mwenyekiti na kila Mjumbe wa Tume ya Kudumu ya Uchunguzi na Mdhambi na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali wa Jamhuri ya Muungano.”.

12. Ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 93 ya Katiba inafutwa na badala yake kutakuwa na ibara ndogo mpya ifuatayo:—

Mabadiliko
katika ibara
ya 93 ya
Katiba

“(1) Kwa madhumuni ya ufafanuzi wa masharti ya Katiba hii kuhusu utaratibu wa kukabidhi madaraka ya kazi katika utumishi wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano, ifahamike kuwa mtu ye yote mwenye mamlaka, kwa mujibu wa Katiba hii, ya kumteua au kumchagua mtu mwingine kushika madaraka ya kazi fulani anao pia uwezo wa kumteua au kumchagua Kaimu au mtu ambaye atashikilia kwa muda na kutekeleza madaraka ya kazi hiyo:

Isipokuwa kwamba maelezo hayo hayatatumika kwa madaraka ya kazi ya Waziri, Waziri Mdogo, Jaji wa Mahakama ya Rufani, Jaji wa Mahakama Kuu, Mjumbe wa Tume ya Kudumu ya Uchunguzi au Mjumbe wa Tume ya Uchaguzi.”.

13. Ufafanuzi wa maneno “Jaji Mkuu” katika ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 94 ya Katiba unafutwa na badala yake kutakuwa na ufafanuzi mpya ufuatao:—

Mabadiliko
katika ibara
ya 94 ya
Katiba

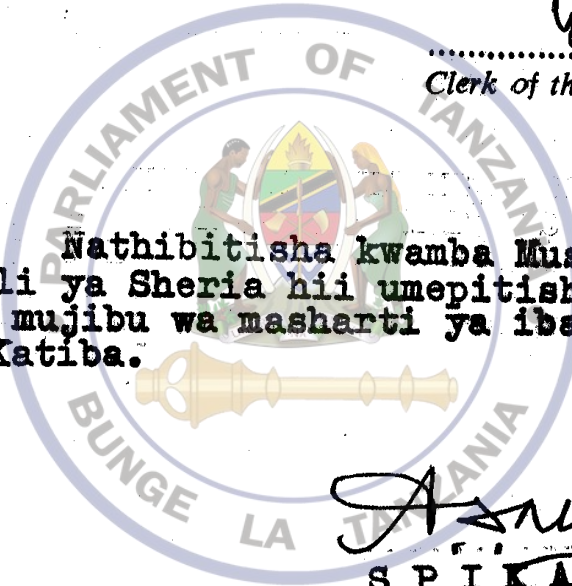
“Jaji Mkuu” maana yake ni Jaji Mkuu wa Mahakama ya Rufani aliye-tajwa katika ibara ndogo ya (1) ya ibara ya 68b ya Katiba hii ambaye ameteuliwa kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (2) ya ibara hiyo ya 68b au, iwapo Jaji Mkuu hayupo au anashindwa kutekeleza kazi zake kwa sababu yo yote, Kaimu Jaji Mkuu aliye-teuliwa kwa mujibu wa masharti ya ibara ndogo ya (4) ya ibara hiyo ya 68b ya Katiba hii, na kama Kaimu Jaji Mkuu naye hayupo au anashindwa kutekeleza kazi za Jaji Mkuu, Jaji wa Mahakama

ya Rufani aliyopo kazini kwa wakati huo na ambaye yuko kwenye daraja la juu zaidi la madaraka kupita Majaji wengine wote wa Mahakama ya Rufani waliopo.”.

Imepitishwa katika Bunge tarehe kumi na nne Julai, 1979.

.....
Clerk of the National Assembly

Nathibitisha kwamba Muswada kwa ajili ya Sheria hii umepitishwa na Bunge kwa mujibu wa masharti ya ibara 52(1)(a) ya Katiba.

S P I K A